

Uitgangspunten remigranten - concept

Aanleiding

Een aantal gemeenten heeft te maken met zelfredzame remigrantengezinnen die aankloppen voor opvang en huisvesting. Het betreft gezinnen met minderjarige kinderen met de Nederlandse nationaliteit, die vrijwillig en doorgaans onvoorbereid naar Nederland (terug)komen. Denk aan:

- ex-statushouders, die na het verkrijgen van de Nederlandse nationaliteit tijdelijk in het land van herkomst of een ander land hebben gewoond;
- inwoners van het Caribisch deel van het Koninkrijk die zich in Nederland willen vestigen;
- gezinnen die hier willen wonen op basis van het [Chávez-arrest](#) (waarbij de kinderen de Nederlandse nationaliteit en paspoort hebben maar in ieder geval één van de ouders niet); in veel gevallen hebben zowel de ouder zonder Nederlandse nationaliteit als het kind met de Nederlandse nationaliteit niet eerder hier gewoond';
- 'gewone' remigrantengezinnen zonder zorgvraag en regio- dan wel gemeentebinding.

Dilemma

Omdat deze groep alleen een huisvestingsvraag heeft en verder als zelfredzaam wordt beoordeeld, komen zij niet in aanmerking voor opvang op grond van de Wmo2015. Het kan echter wel gaan om schrijnende situaties. Bovendien heeft volgens het VN-Kinderrechtenverdrag ieder kind recht op toegang tot adequate huisvesting. Ouders zijn in eerste instantie daarvoor verantwoordelijk, maar als zij nalatig zijn komt de overheid (centraal of decentraal) in beeld. Sommige gemeenten zien vanuit het feit dat er geen kinderen op straat mogen slapen, zich genoodzaakt om, buiten de Wmo om, opvang of zelfs (versneld) huisvesting te bieden. Dit levert wel dilemma's op:

- Huisvesting vanuit een hardheidsclausule gaat ten koste van andere inwoners die al jaren wachten op geschikte woning;
- Huisvesting kan leiden tot een aanzuigende werking en een al te snel beroep op overheid;
- Niets doen leidt soms tot een uitkomst die niet in het belang is van kinderen, met in zeldzame gevallen zelfs meldingen bij Veilig Thuis en/of uithuisplaatsingen;
- De financiële last komt terecht bij de gemeente, terwijl de gemeente er weinig sturing op heeft;
- Hoe om te gaan met de druk vanuit de gemeenteraad ("geen kind op straat") en de ombudsman of met dreigementen van racisme?
- Door gebrek aan een kader is er handelingsverlegenheid bij professionals en beleidsmedewerkers.

Feiten en ondernomen stappen

- In 2019 heeft de VNG bij BZK en VWS aandacht gevraagd voor deze doelgroep en de problemen die gemeenten ervaren bij het opvangen en huisvesten van;
- In 2020 heeft Bureau HHM in opdracht van BZK, VWS en VNG een [verkennd onderzoek](#) gepubliceerd over de aard en omvang van het probleem. Op basis van een uitvraag onder 9 grote gemeenten, gaat het naar schatting om **een paar honderd gezinnen** per jaar. Het vraagstuk concentreert zich in een aantal grotere gemeenten.
- In 2021 is op basis van dit onderzoek besloten een pilot te starten voor de opvang en huisvesting van remigrantengezinnen, met spreiding over het land. Deze pilot is medio 2022 gestaakt vanwege zowel juridische als financiële belemmeringen;
- Sindsdien is er een impasse ontstaan tussen rijk en gemeenten. De G4, waar het vraagstuk zich vooral aandient, wil een soort rijksopvang waar deze groep kan wachten tot ze een woning krijgen. Ze heeft hiervoor onder meer de staatssecretaris en diverse topambtenaren op bezoek gehad. Ook heeft ze op 1 december 2022 een lobbybrief naar de tweede kamer gestuurd. Het

rijk ziet het vraagstuk voorlopig anders en ziet geen reden tot actie vanwege andere opvangvraagstukken, de politieke overweging van aanzuigende werking of onuitvoerbaarheid (wat als ze geen urgentie krijgen, blijven ze dan tien jaar in de opvang?);

- Ondertussen blijft het vraagstuk terugkeren, niet alleen in de vier grootste gemeenten. De zogeheten werktafel in de regio Tilburg (waar vanuit de uitvoering incidenten op een terugkerend patroon worden besproken) benoemde dit als een hardnekkig terugkerend vraagstuk. En ook op de zogeheten casuïstietafel (waar wethouders bestuurlijke dilemma's rondom een casus als intervisie met elkaar bespreken) kwam het aan de orde naar aanleiding van een uit de hand gelopen casus in een middelgrote gemeente.

Hoe hier als gemeenten mee om te gaan?

- Het formele en naar buiten uit te dragen standpunt is dat dit vraagstuk niet op het bordje van individuele gemeenten behoort te liggen. Het rijk zal met een oplossing moeten komen in de vorm van een landelijke opvang en landelijk remigratiebeleid (dat wil zeggen helpen met en wellicht deels betalen van terugkeer naar herkomstland). Het vraagstuk onderbrengen in het Nationaal Actieplan Dakloosheid 'Eerst een thuis' of in het interbestuurlijke programma 'Een thuis voor iedereen' is geen oplossing.
- Intussen blijft het vraagstuk zich voordoen. De eerste lijn blijft dat de voorbereiding van een terugkeer inclusief het regelen van een woning de verantwoordelijkheid is voor de remigranten zelf. Zijn ze niet voorbereid, dan is het advies aan hen terug te keren naar het land waar ze vandaan komen. Gemeenten kunnen voor deze groep geen uitzondering maken wat betreft huisvesting. En maatschappelijke opvang is hiervoor niet bedoeld.
- Bovenstaande lijn ten spijt zal in de praktijk soms toch gehandeld moeten worden. Het volgende kan dan helpen:
 - Keren ze niet terug, zet het eigen netwerk in om met een oplossing te komen;
 - Sommige mensen die uit niet veilige-landen komen, staan op een evacuatielijst van BZK en BuZa. Via het [LOCC](#) wordt een aantal van deze gezinnen opgevangen in vakantieparken. Probeer uit te zoeken of dit in onderhavige gevallen speelt.
 - Staan ze niet op de evacuatielijst maar komen ze overduidelijk uit onveilige landen, zoek dan, eventueel in overleg met buurgemeenten, een tijdelijke oplossing;
 - Is er sprake van veilige landen of andere delen van ons Koninkrijk, wees duidelijk, maar denk tevens met de bewuste gezinnen mee. Voor hen zelf en om te voorkomen dat er een draaikolk van extra incidenten plaatsvindt (media-aandacht bijvoorbeeld of het buitenslapen van kinderen – wat in de praktijk overigens niet tot nauwelijks voorkomt);
 - In een aantal casussen zijn gemeenten van de regen in de drup terecht gekomen. Een voorbeeld: Gezin logeert eerst bij netwerk en gaan daar naar school, als dat niet lukt zwerven ze van plek naar plek, schoolgang en welzijn van kinderen komen in gevaar, met als gevolg een melding bij Veilig Thuis, een onderzoek door de Raad voor Kinderbescherming en een ondertoezichtstelling. Gemeente is inmiddels meer tijd en geld kwijt dan als ze direct voor een noodopvang had gekozen. Probeer deze draaikolk van 'regie-loze' interventies te voorkomen. Soms kan de [doorbraakmethode](#) van het IPW helpen. Zorg wel dat een individuele casus in dit geval altijd een individuele casus blijft.